

Eva Juren, Ana M. Sobočan, Anže Jurček

Pogledi na strokovno identiteto in njeno oblikovanje v času izobraževanja na Fakulteti za socialno delo Univerze v Ljubljani

Strokovno identiteto v socialnem delu lahko opišemo kot skupek osrednjih prepoznavnih in trajnih strokovnih značilnosti socialnih delavk in delavcev, ki jih združujejo kot strokovno skupino in hkrati v praksi razlikujejo od drugih strokovnjakinj in strokovnjakov. Zaradi nizko vrednotene in stigmatizirane stroke socialnega dela na globalni ravni je raziskovanje procesov izoblikovanja trdne in pozitivne strokovne identitete v socialnem delu in kako se ta lahko okrepi, izjemnega pomena. Ponekod v tujini je potreba po raziskovanju strokovne identitete v socialnem delu že prepoznana in v veliki meri usmerjena v raziskovanje razvoja strokovne identitete v času študija socialnega dela. V članku so povzete ugotovitve prve raziskave o pojmovanju in pomenu strokovne identitete v socialnem delu s poudarkom na obdobju njenega oblikovanja v času dodiplomskega študija na Fakulteti za socialno delo Univerze v Ljubljani. Predstavljena je kvalitativna raziskava o pogledih na strokovno identiteto med študentkami socialnega dela, na podlagi katere so podani predlogi za pogostejšo in ciljno usmerjeno obravnavo teme med izobraževanjem prihodnjih socialnih delavk in delavcev.

Ključne besede: študentke, fokusna skupina, praktično usposabljanje, mentorstvo, ugled.

Eva Juren je diplomirana socialna delavka in študentka magistrskega študija Inženiring poslovnih sistemov na Fakulteti za organizacijske vede Univerze v Mariboru. Kontakt: evajuren@icloud.com.

Dr. Ana M. Sobočan je docentka in raziskovalka na Fakulteti za socialno delo Univerze v Ljubljani. Njeni osrednji raziskovalni temi sta etika v socialnem delu in etika v raziskovanju. Kontakt: ana.sobocan@fsd.uni-lj.si.

Anže Jurček je doktorski študent in asistent na Fakulteti za socialno delo Univerze v Ljubljani. Raziskovalno se ukvarja s temami strokovne identitete, socialnega dela v zdravstvu in LGBT+. Kontakt: anze.jurcek@fsd.uni-lj.si.

Perceptions of professional identity and its formation during education at the Faculty of Social Work, University of Ljubljana

Professional identity in social work can be described as a collection of identifiable and enduring professional qualities of social workers that bind them together as a professional group and make them different and unique compared to other professional groups. As the social work profession is devalued and stigmatized around the world, exploring the processes involved in developing a strong and positive professional identity is of great importance. The need to explore social work professional identity has been recognized in some places abroad and has mainly focused on researching professional identity formation during social work education. This paper presents findings on the definition and role of professional identity in social work, focusing on professional identity formation during education at the Faculty of Social Work, University of Ljubljana. Qualitative research on social work students' perceptions of professional identity is presented, as well as suggestions for a more frequent and discrete treatment of the topic during the education of future social workers.

Key words: students, focus group, practical training, mentorship, reputation.

Eva Juren is graduate social worker and a Master student of Enterprise Engineering at Faculty of Organizational Sciences, University of Maribor. Contact: evajuren@icloud.com.

Ana M. Sobočan, PhD, is an assistant professor and researcher at the Faculty of Social Work, University of Ljubljana. Her main foci in research are ethics in social work and research ethics. Contact: ana.sobocan@fsd.uni-lj.si.

Anže Jurček is a PhD candidate and teaching assistant at the Faculty of Social Work, University of Ljubljana. His research interests are professional identity, social work in health care and LGBT+. Contact: anze.jurcek@fsd.uni-lj.si.

Uvod¹

Stroka socialnega dela je v preteklosti pogosto morala dokazovati svoj poklicni status, danes pa mora dokazovati svojo strokovno oziroma poklicno identiteto (Sobočan, 2019). Posebnost in hkrati izjemnost socialnega dela je namreč, da ni omejeno na določeno populacijo ali okolje, ampak temelji na celostnem pristopu

¹ Članek je nastal na podlagi diplomskega dela z naslovom Razumevanje strokovne identitete pri študentkah in študentih socialnega dela (Juren, 2021).

pomoči in podpore, ki sega tako od individualnega dela s posamezno osebo kot tudi dela s skupinami, skupnostmi, pa vse do zavzemanja za spremembe v družbenih razmerah, politikah in normah. Ob tem socialno delo presega omejevanje na zgolj en vidik posameznega problema ali situacije in izhaja iz povezovanja vseh elementov življenjskega sveta za doseganje želenih izidov. Tako socialne delavke in delavci opravljajo različne delovne naloge v mnogih organizacijah, kot so centri za socialno delo, bolnišnice, osnovne šole, vrtci, domovi za stare in drugi socialnovarstveni zavodi, varne hiše, nevladne organizacije. Čeprav je to lahko razumljeno kot prednost socialnega dela, saj lahko v različnih okoljih prispeva tisto, kar v njih manjka (Flaker, 2010), pa številni avtorji in avtorice poudarjajo, da to hkrati pripomore k pomanjkanju prepoznavnih temeljnih značilnosti stroke tako v doživljanju socialnih delavk in delavcev samih kot tudi v očeh strokovne in širše javnosti (Loseke in Cahill, 1986; Zufferey, 2011; Beddoe, Staniforth in Fouché, 2019, gl. tudi Bardmann, 1996).

Problematika pomanjkanja prepoznavnih značilnosti stroke in hkrati dejstvo, da se strokovnjaki socialnega dela pogosto navezujejo na raziskave in teoretsko znanje drugih sorodnih strok, zato otežujeta razločevanje meja med socialnim delom in sorodnimi strokami, še posebej v primerih multidisciplinarnega in transdisciplinarnega delovanja (Wiles, 2017; Emprehtinger in Voll, 2017). To odločilno pripomore k neuspešnosti oblikovanja konsistentne in splošne definicije identitete socialnega dela, zato se tudi pripadniki stroke srečujejo z ovirami pri oblikovanju lastne strokovne identitete (gl. npr. Gilbert, 1977; Higgins, 2016).

Moorhead, Boetto in Bell (2014, str. 188) poudarjajo, da je strokovna identiteta nujno potrebna za preživetje in razvoj stroke socialnega dela, saj legitimizira znanstveno oziroma strokovno sfero in omogoča njenim pripadnikom doseči svoje strokovno poslanstvo v družbi.

Tudi Webb (2017a) in Abbott (1995) menita, da legitimnost stroke izhaja iz njene moči, nadzora nad določenimi delovnimi nalogami, specifičnimi spretnostmi pa tudi iz zunanjega prepoznanja in ugleda, to pa potrjuje in goji strokovno identiteto (Webb, 2017b, str. 233). Pomen razumevanja, razvoja in krepitve strokovne identitete pridobiva pomen tudi v drugih strokah in znanostih. Temu pritrjujejo najnovejši pregledi literature s področij delovne terapije (Walder, Bisset, Molineux in Whiteford, 2021), športne psihologije (Quartiroli, Wagsraff, Martin in Tod, 2021) in zdravstvene nege (Araújo Silva, de Freitas, Takashi in de Araújo Albuquerque, 2019; Mao, Lu, Lin in He, 2021). Pomen strokovne identitete se povečuje tudi v medpoklicnem sodelovanju (Tong, Brewer, Flavell in Roberts, 2020; Best in Williams, 2019).

V prispevku je predstavljen koncept strokovne identitete, kot je razumljen v stroki in izobraževanju socialnega dela. Najprej smo opredelili pomen oblikovanja strokovne identitete v socialnem delu oziroma ozaveščanja o njej, temu pa sledi predstavitev raziskave o pojmovanju strokovne identitete med študentkami in študenti socialnega dela Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani. Z raziskavo smo želeli ugotoviti, kako študentke in študenti razumejo koncept strokovne identitete, kako so ozavestili svojo strokovno identiteto v procesu dodiplomskega študija in kakšen pomen pripisujejo oblikovanju te

identitete. Namen raziskave je bil oblikovati predloge in strategije za krepitev strokovne identitete med bodočimi socialnimi delavkami in delavci v času izobraževanja, ki bi hkrati pripomogli tudi k ustvarjanju splošnega konsenza o strokovni identiteti v socialnem delu, kakršnega si pogosto želijo tudi socialne delavke in delavci v praksi.

Strokovna identiteta v socialnem delu

Literatura o strokovni identiteti² vedno znova opisuje njeno kontekstualno in spreminjajočo se naravo oziroma kompleksno dinamiko vzpostavljanja in vzdrževanja te identitete; strokovna identiteta je torej vedno družbeno konstruirana, ni enopomenska niti ni statična entiteta. Biti strokovnjak in del določene stroke predpostavlja kontekst, znotraj katerega najdemo specifične vrednote, znanje in diskurze, ki so značilni za to delovno področje in se kažejo v poklicnem udejstvovanju in medsebojnem sodelovanju zaposlenih (Ibarra in Barbulescu, 2010).

Na kontekstualno in spreminjajočo se naravo strokovne identitete prav tako vplivajo hitre spremembe na področju organizacijskega, delovnega in poklicnega življenja ter osebne značilnosti strokovnjakinj in strokovnjakov (Bentley, Peters, Haslam in Greenaway, 2019). Strokovna identiteta se zato vedno znova (pre)oblikuje znotraj začasnih, minljivih delovnih okoliščin, zato spoznavamo, da nikoli ni dokončno stabilna in je zato ne moremo obravnavati kot sklenjene, končne celote (Nuttman-Shwartz, 2017; Dent, 2017).

Tudi pri našem raziskovanju strokovne identitete smo izhajali iz odprtih, spremenljivih in kontekstualnih razumevanj in definicij strokovne identitete. Webb (2017a) meni, da s pojmom strokovna identiteta opisujemo, kako sami sebe definiramo kot pripadnike stroke socialnega dela, kakšne so naše strokovne vrednote, lastnosti, prepričanja, stališča in izkušnje ter kakšen je naš odnos do drugih strok. S tem damo sebi in drugim vedeti, kaj so naše osrednje prepoznavne in trajne strokovne značilnosti, ki nas naredijo enkratne in nas tako razlikujejo od drugih strokovnjakov. Pri tem Webb prepoznava, da gre za zelo kompleksno področje, na katerem imajo pomembno vlogo osebne značilnosti, strokovna socializacija, organizacijski in delovni kontekst, izobraževanje, javno mnenje in številni drugi dejavniki, ki se dodajajo ali odstranijo, hkrati pa ves čas spreminjajo (Webb, 2017a, str. 1–15).

Nekateri avtorji koncept strokovne identitete za socialno delo definirajo tudi kot ponotranjenje znanja, kompetenc, strokovnih norm, vedenja, vrednot in poslanstva stroke socialnega dela ter kot razvoj vdanosti socialnemu delu na mikro-, mezo- in makroravni praktičnega udejstvovanja s poudarkom na zagotavljanju socialne pravičnosti oziroma enakopravnosti (gl. Bogo, Raphael in Roberts, 1993; Adams, Hean, Sturgis in Macleod Clark, 2006). Kot ključni

² V slovenskih virih se za ta pojem pogosto uporabljata tudi izraza poklicna in redkeje profesionalna identiteta, vendar ugotavljamo, da je izraz strokovna identiteta najprimernejši, saj socialno delo ni zgolj poklic, temveč stroka in znanost. S tega vidika prepoznavamo tako pomensko razliko kot tudi konsistentnost v prevajanju poklicne identitete (ang. *occupational/vocational identity*) in strokovne identitete (ang. *professional identity*).

dejavnik pri razvoju strokovne identitete je pogosto omenjena strokovna socializacija, ki je razumljena kot proces, v katerem oseba pridobiva in razvija tako lastnosti kot tudi sposobnosti, ki so pomembne za opravljanje dela v določeni sferi, poteka pa v interakciji med posameznikom in institucijo ali v medinstitucionalni interakciji (Hozjan, 2006, str. 127–154).

Proces oblikovanja strokovne identitete se sicer začne že v času študija (Tseng, 2011), pomembno vlogo pa ima tudi na kariernih poteh posameznika, ki jih lahko razumemo kot nenehno nadgradnjo strokovne identitete ali napredovanje med različnimi vlogami – kdo smo bili v preteklosti, kdo smo zdaj in kdo bomo postali v prihodnosti (Obodaru, 2012). Te vloge vplivajo na posameznikove nadaljnje odločitve glede poklicne poti, saj naj bi si vedno znova prizadeval za to, da bi postal, kar si želi biti v prihodnosti. V praksi naj bi zato trdnejša in jasnejša predstava o tem, kdo bomo postali v prihodnosti (npr. kakšna socialna delavka želim biti), zagotovila višjo stopnjo delovne motivacije in strokovne proaktivnosti, s tem pa večjo uspešnost in hitrejše napredovanje (Bentley, Peters, Haslam in Greenaway, 2019).

Novejše raziskave (npr. Weiss, Gal in Cnann, 2004; Sha, Wong, Lou, Pearson in Gu, 2012; Wiles, 2017; Beddoe, Staniforth in Fouché, 2019) kažejo, da je poleg problematike pomanjkanja prepoznavnih temeljnih značilnosti stroke socialnega dela in oteženega razmejevanja od drugih sorodnih strok ključna ovira pri vzpostavljanju strokovne identitete vpliv nacionalnega, socialnega in ekonomsko-političnega konteksta. Zaradi delovanja na različnih področjih naj bi bila vloga stroke socialnega dela v javnem sektorju pogosto nejasna, hkrati pa naj ne bi bilo razvidnosti dejanskih odgovornosti, ki jih imajo zaposleni. Avtorji kot grožnjo stroki navajajo še slabe razmere na trgu dela in negativen javni ugled. Ker se strokovna identiteta (pre)oblikuje in spreminja pod vplivom zunanjih okoliščin, lahko te okoliščine označimo za izjemno neugodne, predvsem problematičen pa se kaže neupravičeno negativen javni ugled, saj dolga izpostavljenost negativnim sporočilom iz okolja povzroči, da posameznik razvije negativno samopodobo in s tem strokovno identiteto (Beddoe, Staniforth in Fouché, 2019).

Pomen izobraževanja pri razvoju socialnodelovne strokovne identitete

Zaradi prepoznanih potreb po nadaljnjem razvoju in utrjevanju stroke socialnega dela v odnosu do drugih strok ter strokovne identitete socialnih delavk in delavcev, še posebej v kontekstih medpoklicnega sodelovanja (Beddoe, 2011; Wiles, 2017; Emprechtinger in Voll, 2017), je vse več pozornosti namenjene raziskovanju strokovne identitete pri študentkah in študentih socialnega dela. Številni avtorji ugotavljajo (Shlomo, Levy in Itzhaky, 2012; Wheeler, 2017; Holter, 2018; Moorhead, 2019), da se ta začne oblikovati že med študijem in ob prehodu v zaposlitev, ko se začnejo posamezniki spoznavati z znanjem, kompetencami, strokovnimi normami, vedenjem, vrednotami in poslanstvom stroke socialnega dela (Tseng, 2011).

Pri tem namenljajo nekateri posebno pozornost različnim vidikom oziroma dejavnikom znotraj tega procesa. Adams, Hean, Sturgis in Macleod Clark (2006) ter Wheeler (2017) poudarjajo, da je eden izmed ključnih dejavnikov razvoja strokovne identitete opravljanje praktičnega usposabljanja v okviru izobraževanja, saj se študentke takrat srečajo s strokovno socializacijo³ znotraj institucionalnega konteksta in tako lahko začnejo usklajevati idealizirano in realizirano dožemanje opravljanja dela⁴.

Na drugi strani se Higgins (2016) in Moorhead (2019) pri raziskovanju usmerjata na širše organizacijske kontekste in menita, da se strokovna identiteta študentk ključno razvije ravno prek razumevanja javnega pogleda na stroko, ki ga študentke reflektirajo v povezavi s kompetencami, poslanstvom, znanjem in vrednotami socialnega dela. Pri raziskovanju pogledov študentk in študentov socialnega dela na strokovno identiteto, pa Wiles (2017) in Holter (2018) ugotavljata, da študentke in študentje socialnega dela potrebujejo strukturiran in skrbno načrtovan pristop k razvoju strokovne identitete, ta proces pa razumeta kot nujno potreben za zmožnost razumevanja različnih družbenih in organizacijskih kontekstov ter doseganja poslanstva socialno-delovne stroke.

V Sloveniji podobnih raziskav na področju socialnega dela ni zaslediti, na drugih sorodnih področjih pa so takšni prispevki redki. Javrh (2014) piše o stabilnosti poklicne identitete svetovalnih delavk v času sprememb v izobraževalnem sistemu, Poljak (2003) o možnosti oblikovanja profesionalne identitete socialnega pedagoga v procesu supervizije, Škerbinek (2000) pa o samopodobi in poklicni identiteti slovenskih medicinskih sester. Redki prispevki obravnavajo tudi oblikovanje poklicne identitete študentk in študentov zdravstvene nege (Urbančič, 1997) in predšolske vzgoje (Čotar Konrad in Rutar, 2015), poseben poudarek v njih pa je namenjen praksi ter vlogi mentorjev in drugih sodelavcev v praktičnih okoljih.

Na področju socialnega dela se je tema strokovne (poklicne) identitete v preteklosti pojavljala zgolj posredno oziroma je bila tema prepoznana kot relevantna v raziskavah etike in timskega dela v socialnem delu (Sobočan, 2013; Rape Žiberna, 2019). V teh dveh raziskavah, opravljenih med socialnimi delavkami in delavci v praksi, se je pokazalo, da o tem, kaj je strokovna identiteta socialnih delavk, ne obstaja splošen konsenz in da jih veliko čuti potrebo, da bi se tak konsenz vzpostavil, saj bi s tem pridobili večjo legitimnost in kredibilnost pri opravljanju svojega dela, tako znotraj lastne stroke kot v sodelovanju z drugimi strokami. Ob tem pa je bilo velikokrat omenjeno tudi to, da bi vpeljava poučevanja v povezavi s konceptom strokovne identitete

³ S strokovno socializacijo je tako omogočena družbena umestitev na področju določene stroke oziroma poklica, tam pa razvija svoj socialni značaj, sprejema kulturne vrednote, modele in lastnosti ter pridobiva navade, spretnosti in odnose, ki so pomembni za opravljanje takšnega dela (gl. Hozjan, 2006, str. 127–154). Socialni značaj v tem kontekstu razumemo v pomenu, kot ga opisuje Fromm (1994), torej kot značilnosti (pričakovanja, zahteve glede vedenja), ki si jih deli in se vanje adaptira določena skupina.

⁴ Gre za percepcijo študentk in študentov o tem, kaj pomeni opravljati socialno delo. Na eni strani avtorji omenjajo idealizirano podobo študentk in študentov o praksi socialnega dela, na drugi strani pa podobo, ki se spremeni glede na dejanske izkušnje opravljanja dela v praksi.

socialnega dela že v samo izobraževanje na fakulteti lahko odločilno pripomogla k izboljšanju strokovne samopodobe.

Problem in metodologija raziskave

Obstoječa literatura o strokovni identiteti socialnega dela ključno vlogo pripisuje raziskovanju področja pri nadaljnjem razvoju in utrjevanju strokovnega položaja socialnega dela. Zaznano je bilo veliko pomanjkanje raziskav o strokovni identiteti v slovenskem prostoru, v tujini pa so takšne raziskave že omogočile pomembna spoznanja o razvoju strokovne identitete med izobraževanjem za socialno delo.

Raziskovanja razvoja strokovne identitete smo se lotili na Fakulteti za socialno delo Univerze v Ljubljani, za zdaj edine fakultete, ki izvaja študijski program socialnega dela v Sloveniji. V raziskavi smo želeli spoznati, kaj študentkam pomeni strokovna identiteta, kako jo razumejo in doživljajo, kakšno vlogo in pomembnost ji pripisujejo znotraj stroke socialnega dela, kako so pridobile znanje o strokovni identiteti v socialnem delu in kateri dejavniki po njihovi presoji vplivajo na strokovno identiteto. Z zbiranjem empiričnega gradiva nam je uspelo pridobiti raznovrstna mnenja, razmišljanja in izkušnje študentk.

Ker gre za slabo poznan in še neraziskan pojav v okviru izobraževanja na Fakulteti za socialno delo, je bila za raziskovanje izbrana metoda fokusnih skupin: skupinski pogovor oziroma razprava ima to prednost, da deluje kot povečevalno steklo oziroma ojačevalec različnih pogledov in mnenj (Mesec, 2008). S pomočjo te metode je bilo torej mogoče zbrati bogatejše raziskovalne rezultate, kot bi jih lahko zbrali z individualnimi pogovori (npr. intervjuji) ali kvantitativnimi metodami (npr. anketo).

Ker je zbiranje empiričnega gradiva potekalo v tistem času epidemije covid-19, ko so ukrepi za preprečevanje širitve virusa zahtevali vzdrževanje telesne razdalje med posamezniki iz različnih gospodinjestev pa tudi druge vrste omejitev gibanja (npr. na občine, regije, zaprtje šol in fakultet), smo proces pridobivanja podatkov morali prilagoditi razmeram. Fokusne skupine so bile zato izvedene z uporabo spletne aplikacije Zoom, ki omogoča kakovostne videoklice na daljavo z več osebami hkrati. Pri tem smo upoštevali tudi navodila avtorjev Lobe, Morgan in Hoffman (2020), ki so se v svojem članku posebej ukvarjali s potrebnimi prilagoditvami kvalitativnega raziskovanja v času omejitev zaradi epidemije covid-19, zato smo udeleženkam štiri dni vnaprej posredovali pisna navodila glede pogojev za izvedbo fokusne skupine, da so imele vse dovolj časa za primerno pripravo. Prosili smo jih, naj si zagotovijo dobro internetno povezavo, miren prostor brez motečih dejavnikov ter delujoča kamero in mikrofona, ki naj bosta aktivno uporabljena ves čas srečanja. Ker sta nadzorovanje skupinske dinamike in njeno vodenje na daljavo precej težavnejše kot v živo, smo v vsako fokusno skupino vključili samo štiri osebe (Lobe, Morgan in Hoffman, 2020).

Raziskavo smo izvedli med študentkami in študenti dodiplomskega študija socialnega dela, ki so v študijskem letu 2020/2021 obiskovali zadnji (4.) letnik, saj smo predvidevali, da je prav v zadnjem letniku dodiplomskega študija

najverjetneje, da bi študentke in študenti že imeli izoblikovano predstavo o strokovni identiteti oziroma imeli zgrajene določene temelje zanjo. Izvedli smo tri fokusne skupine, vsako s štirimi udeleženci, ki smo jih pridobili prek uporabe neslučajnostnega in priročnega vzorca (Mesec, 2008). Izmed sodelujočih je bila samo ena oseba moškega spola, vse druge pa ženskega – to se sorazmerno sklada z značilnostmi populacije, saj so med redno vpisanimi študentkami v 4. letniku zgolj tri osebe moškega spola. Udeleženke in udeleženec so prihajali iz večine modulov: Socialno delo v delovnem okolju, Psihosocialna podpora in pomoč, Socialno delo z mladimi, Socialno delo s starimi in Socialna pravičnost in vključevanje. Fokusne skupine so bile analizirane na kvalitativen način: znotraj transkribiranih pogovorov smo razčlenjevali besedilo na ključne izjave udeležencev in jih označevali z anonimnimi kodami. Izbrane izjave smo nato odprto in osno kodirali. Pri izpeljavi raziskave smo upoštevali Etični kodeks za raziskovalce Univerze v Ljubljani (2014).

Rezultati raziskave

Razumevanje in vloga strokovne identitete v socialnem delu

Pri vsaki fokusni skupini so študentke pojem strokovne identitete najprej poskusile definirati, vendar so po večini nato hitro prešle k opisovanju vplivov, ki jih ima strokovna identiteta na njihova ravnanja, tako na strokovnem kot osebnem področju.

Mešanica znanja iz življenja in iz faksa. Ali pa tudi iz izkušenj iz prakse. (E2)

Kakšna načela, ki jim kot socialna delavka želim slediti ali pa vrednote. Pa mešanica znanja. Načela, vrednote, znanje, osebnost posameznika. Res mešanica vsega tega skupaj. (G1)

To, kako sami sebe vidimo kot strokovno osebo, ki je pridobila znanje, recimo na faksu, pa tudi kako sebe kot strokovne delavke predstavimo drugim, da si ustvarijo svoje mnenje. (H1)

Njihove izjave se skladajo z rezultati avtorice Holter (2018), ki ugotavlja, da imajo študentke in študenti težave pri definiranju strokovne identitete, vendar kljub temu prepoznavajo ključne elemente ali dejavnike tega procesa. Pri opisu so si študentke med drugim pomagale s primerjavo osebne in strokovne identitete, pri kateri sta se vzpostavila dva nasprotna si pola. Prvi je trdil, da je ločitev med osebno in strokovno identiteto možna, drugi pa, da ni.

Po končani službi pa grem domov in potem nisem več socialna delavka, potem sem jaz, torej ločim zasebno in profesionalno identiteto. (A2)

Del tvoje osebne identitete in dostikrat izven delovnega časa ali izven tistega, ko si socialna delavka, pride na dan. Jaz opazim, če ima kak prijatelj ali prijateljica problem, zelo hitro pride ven moja socialna delavka. (D1)

Bentley, Peters, Haslam in Greenaway (2019) so v svoji raziskavi ugotovili, da je strokovna identiteta neločljiva z osebno identiteto, čeprav sta si med seboj različni in ju je zato do določene mere mogoče prepoznavati kot ločeni. Podobno razumevanje so pokazale tudi nekatere študentke v fokusnih skupinah,

druge pa so menile, da je strokovna identiteta popolnoma ločena od osebne identitete, vendar pa jim je primerjava obeh kljub temu koristila pri iskanju definicije strokovne identitete.

Tako kot Webb (2017a) so tudi študentke prepoznale nekatere vplive strokovne identitete, ki jih zaznavajo pri sebi, na primer, da strokovna identiteta določene stroke vzbudi pričakovanja drugih glede vloge oziroma poslanstva pripadnikov stroke. V fokusnih skupinah je bilo omenjeno, da je strokovna identiteta kolektivna, se pravi bolj ali manj enaka za vse pripadnike določene stroke, hkrati pa zaznamuje ravnanja v vsakdanjem življenju socialne delavke, v manjši meri pa določa tudi njihovo prihodnost. Dent (2017, str. 29–31) meni, da je strokovna identiteta tako individualen kot kolektiven fenomen in da strokovnjaki identiteto producirajo in reproducirajo z diskurzi, naracijami in reprezentacijami, konstrukcija, vzdrževanje in preoblikovanje strokovne identitete pa so socialni proces, ki socialno delavko med delom celostno angažira.

Študentke so v pogovorih opisovale tudi vlogo strokovne identitete v socialnem delu in identiteto socialnega dela v družbi, pri tem pa so najbolj poudarjale svoje občutke o nizko vrednoteni stroki. Podobo socialnega dela v javnosti, kot tudi v interakcijah v osebem življenju, študentke opisujejo kot nerazvidno, slabo cenjeno in negativno. To kaže tako na slabo javno podobo stroke kot tudi na nerazumevanje identitete socialnega dela ter primerljivosti in enakovrednosti z drugimi strokami.

Opazim to negativno v medijih na področju varstva otrok in družine. Ker so socialne delavke videne samo kot tiste osebe, ki odvzemajo otroka. Ne pa tudi kot tiste osebe, ki se trudijo obdržati družino skupaj, zaščititi otroke pred nasiljem in podobno. (J17)

Da se počutimo, kot da smo slabši ali pa da ne opravljamo enakovrednega dela kot recimo psihologi, ker to sploh ni res. (L9)

Kot razloge za slabo prepoznavnost so navajale, da je socialno delo znanstvena veda z razmeroma kratkim zgodovinskim razvojem in da je znotraj nje pogosta uporaba znanja drugih znanstvenih ved. Opažanja se skladajo z ugotovitvami Higginsa (2016), ki trdi, da to odločilno pripomore k razločevanju meja med socialnim delom in drugimi strokami ter s tem k neuspešnemu oblikovanju konsistentne in splošne definicije vloge socialnega dela.

Je socialno delo bolj nova znanost. Da v bistvu samo po sebi ni toliko izoblikovano. Če na primer pogledamo predmetnik, imamo malo psihologije in malo sociologije pa malo prava. Že to te zmede, da ne veš točno, kaj je socialno delo, ker je toliko različnih stvari. (F12)

Pomen strokovne identitete za socialno delo so študentke opisovale različno, vendar konsistentno s poudarki, da ima strokovna identiteta ključno vlogo pri uspešnem opravljanju poklica, razvoju strokovne samozavesti in samospoštovanja, pa tudi, da omogoča neomajno strokovnost in večjo odpornost pri ravnanju s težavnimi situacijami v praksi.

Ker potem nisi zmeden. Pač veš, kaj delaš in si bolj samozavesten pa bolj trdno stojiš za tem, kar delaš. Imaš to močno strokovno držo, ne? (J15)

Prav tako so prikazale razumevanje na področju predstavljanja strokovne identitete socialnega dela drugim, saj so opisovale, da jasna predstavitev strokovne identitete omogoči definiranje lastnih prednosti, zagotovi spoštovanje in upoštevanje drugih ter zagotavlja zagotavlja samozavestno strokovno držo. Tudi socialne delavke s centrov za socialno delo v raziskavi Rape Žiberna (2019, str. 275–276) so v povezavi s strokovno identiteto omenjale pozitivne vplive nanjo, kot so strokovna kompetentnost in povratne informacije drugih strokovnjakov, in negativne vplive, kot sta pomanjkanje ukvarjanja z pozitivno identiteto in slaba javna podoba socialnega dela. Študentke prepoznavajo predstavitev svoje strokovne identitete drugim kot pomembno, saj si tako zagotovijo zaželen status stroke socialnega dela, posledica tega pa je lahko legitimnost znotraj znanstvene oziroma strokovne sfere (Moorhead, Boetto in Bell, 2014; Webb, 2017b).

Če bi se znali zelo dobro predstaviti in povedati, kdo smo in kaj delamo, bi tudi drugi ljudje počasi dobili boljšo predstavo in boljši vtis. (E22)

Pokazalo se je, da študentke prepoznavajo pojem strokovne identitete in ga zmorejo dokaj podrobno opisati, pri tem pa poudarjajo različne vidike in vplive na strokovno identiteto. Prepoznale so, da je strokovna identiteta mešanica osebnih lastnosti, izkušenj in priučenega strokovnega znanja, zaradi katerega se posameznik identificira kot strokovna oseba oziroma del določene stroke. Študentke so med pogovori prikazale, da so o svoji strokovni identiteti že razmišljale oziroma jo že ozavestile, še posebej v zadnjih dveh letih študija, ko so po njihovem mnenju začele resneje opravljati prakso in so dobile motivacijo za poglobitev pridobljenega strokovnega znanja. Pripovedovale so o lastnem razumevanju razvoja strokovne identitete in ga označile kot nikoli dokončnega – z razvojem poklicne oziroma strokovne kariere se vzporedno razvija tudi strokovna identiteta (gl. npr. Obodaru, 2012; Nuttman-Shwartz, 2017).

Omenjale so tudi, da se ta razvoj sproži z oblikovanjem pridobljenega znanja in izkušenj ter oblikovanjem lastnega enkratnega načina dela, kar opisuje tudi Tseng (2011), ki trdi, da se oblikovanje strokovne identitete začne z razvojem in pridobivanjem znanja in kompetenc za opravljanje socialnega dela in nadaljuje z razumevanjem stroke na podlagi posameznikovih lastnih temeljnih vrednot in prepričanj, te pa nato poveže oziroma spoji v celoto s temeljnimi vrednotami stroke.

Razvoj strokovne identitete v času izobraževanja za socialno delo

V fokusnih skupinah nas je zanimalo tudi, kako se je pri študentkah oblikovalo zavedanje o strokovni identiteti, če so o tem pridobile kakšno znanje in kateri dejavniki vplivajo na oblikovanje strokovne identitete v času izobraževanja.

Si jo še bolj oblikuješ takrat, ko si v stiku z drugimi strokami. Takrat vidiš, kako oni tebe dojemajo in kaj pričakujejo od tebe, hkrati pa vidiš, kako se med seboj razlikujemo. (L8)

Na letošnji praksi sem res imela dober stik s tem, kaj vse socialna delavka dela. Sem imela prostor za refleksijo in sem veliko razmišljala o tem, da bom

čez leto in pol morda celo jaz na njenem mestu. Potem se pa itak vprašaš, kako bi ti delal to. (G24)

Koordinatorica za preprečevanje nasilja, res velik vzor zame. Je tako samozavestna in odločna. Te zaznamuje, ko vidiš to njeno samozavest. (M20)

Ključen dejavnik v naracijah študentk je bila praksa oziroma praktične izkušnje. Na praksi lahko sodelujejo z drugimi strokami, se samostojno udeležujejo in pridobivajo znanje o vlogah socialnih delavk iz prve roke. Organizacijski kontekst, znotraj katerega poteka strokovna socializacija študentk, je pomemben, saj omogoča interakcijo z raznovrstnimi strokovnjaki in torej možnost medsebojne primerjave njihovega znanja in kompetenc ter lažje prepoznavanje lastnih enkratnih strokovnih sposobnosti (Wheeler, 2017).

Eden izmed pomembnejših dejavnikov je bil gotovo vzajemen odnos z mentorico, v katerem so se kot pomembni pokazali kakovost odnosa, sodelovanje z mentorico, razločevanje med slabimi in dobrimi ravnanji mentorice ter samozavest in odločnost mentorice. Študentke so omenjale tudi vpliv dela z uporabniki in drugimi zaposlenimi v praktičnih okoljih, v manjši meri pa tudi socialne mreže študentk in študentov na fakulteti. Tudi Wheeler (2017) je prostor za neformalno reflektivnost označila kot pomembnega, ker študentkam zagotavlja določeno varnost oziroma svobodo izražanja, ki je v formalnih odnosih načelno ne občutijo.

Pokazalo se je tudi, da študentke prepoznavajo ključna spoznanja in trenutke, ki so jih spodbudili k ozaveščanju lastne strokovne identitete, kamor sodijo predvsem podporni pogovori z mentoricami, celotna strnjena praksa v 3. in 4. letniku študija ter opravljanje plačanega dela na področju socialnega dela. Daly in Kettle (2017) v svoji raziskavi ugotavljata, da so ti »usodni trenutki« (ang. *fateful moments*) ključni, saj študente prisilijo, da se ustavijo, reevalvirajo svoje razmišljanje, s tem pa tudi svojo strokovno identiteto. Gre za prelomnice pri oblikovanju razumevanja strokovne identitete.

Študentke so kot pomemben dejavnik, ki vpliva na strokovno identiteto, prepoznale strokovno izobrazbo, pri tem pa posebej poudarile proaktivnost posameznikov in oblikovanje na podlagi učenja, uporabo strokovnih konceptov, povezovanje teoretskega znanja in praktičnih izkušenj ter torej oblikovanje enkratnega načina dela.

Da se res spodbuja, da smo aktivni pa samoiniciativni. Da preberemo še kakšno novo knjigo, čeprav ni za izpit. Tu sem jaz od moje mentorice iz drugega letnika dobila veliko. Sva ostali prijateljici na Facebooku po koncu prakse in ona velikokrat objavi kak zanimiv članek ali posnetek, intervju. In rada to gledam, ker se veliko novega naučim. (F16)

Najprej na faksu pridobimo strokovno znanje in izkušnje skozi prakso, potem ko gremo delati, pa si vsi, ne glede na to, da imamo iste osnove ali neke temelje, oblikujemo svoj edinstven način dela. (K6)

Izkušnje spoznavanja in ozaveščanja znanja, kompetenc, vrednot in poslanstva socialnega dela med izobraževanjem je Holter (2018) v svoji raziskavi označila za ključne pri oblikovanju strokovne identitete. Študentke torej smiselno prepoznavajo pomembnost pridobivanja strokovnega znanja in spretnosti, ki so temelj praktičnega udejstvovanja.

V naracijah študentk je postalo razvidno, da jim pridobivanje znanja o strokovni identiteti veliko pomeni, čeprav ga do zdaj po njihovi presoji niso bile deležne dovolj. Tema strokovne identitete je bila obravnavana zgolj posredno s pridobivanjem znanja z različnih področij, kot so definiranje stroke socialnega dela, učenje o različnih pristopih dela znotraj socialnodelovnega področja, učenje o etiki in uporabi socialnodelovnega jezika ter učenje o negativnem ugledu stroke socialnega dela v družbi.

V resnici pri večini predmetov govorimo o strokovni identiteti, samo ne poimenujemo tega tako. Kako reagirati na uporabnikovo nepripravljenost za sodelovanje ali kaj podobnega. Kako razvijati odnos in to. Tudi pri predmetu epistemologija v socialnem delu smo veliko govorili o tem. (B11)

Študentke so poudarile potrebo po neposredni obravnavi teme strokovne identitete, tako znotraj študijskega procesa kot zunaj njega, v pomenu povezovanja z vrstniki z drugih strokovnih področij, saj bi bile po njihovi presoji tako bolj pripravljene na boj z negativnim ugledom stroke socialnega dela v javnosti, to pa jim bi koristilo v nadaljnji karieri in pri razvoju samozavestne strokovne držbe.

Da bi nam povedali, kako drugi dojemajo socialno delo, in bi nas tako pripravili na kruto resnico. Ne samo, da bi govorili, kako mi dojemamo sebe, kako socialni delavci gledamo na strokovno identiteto socialnega dela, ampak še, kako nas drugi vidijo. (L15)

O zanemarjanju obravnave koncepta strokovne identitete pišejo tudi drugi in predlagajo, da se ta čim bolj vpelje v izobraževalne programe, saj to študentom zagotovi bistveno večje možnosti za razvoj trdne in pozitivne strokovne samopodobe oziroma identitete (gl. npr. Moorhead, Boetto in Bell, 2014; Wiles, 2017; Holter, 2018).

Navsezadnje so pomemben vpliv na razvoj strokovne identitete študentke prepoznale tudi znotraj nacionalnega, političnega, družbenega in organizacijskega konteksta, v katerem se socialno delo izvaja. Opisovale so vpliv potreb v družbi oziroma značilnosti populacije, s katero sodelujejo kot socialne delavke, negativen vpliv slabih plač na področju socialnega varstva, neupoštevanje velike odgovornosti, ki jo socialne delavke prevzemajo na delovnih mestih, preobremenjenost na delovnih mestih in pomen povezanega delovnega kolektiva.

V katerem okolju ti deluješ kot socialna delavka. Glede na to, kaj se dogaja v družbi, potem tudi razvijaš svojo strokovno identiteto prek osredotočanja na te potrebe v družbi. (C22)

Zelo odvisno od tega, kakšna sta delovni tim pa vzdušje. Na tem CSD so si recimo krili hrbet. To je zelo pomembno, da imaš tudi podporo sodelavcev. (D26)

Tudi Campanini, Frost in Hojer (2012) so obravnavali razvoj strokovne identitete z raziskovanjem percepcije študentk socialnega dela znotraj različnih nacionalnih kontekstov in ugotovili, da ti odločilno vplivajo na percepcijo in razvoj strokovne identitete študentk, saj predpostavljajo stabilnost delovnih razmer v stroki, glede na državno ureditev socialnega varstva.

Sklep

Opravljen raziskava in tudi številne tuje raziskave, izvedene v zadnjem desetletju, kažejo na to, da je strokovna identiteta vse pomembnejša tema, čeprav je ta v študijskem procesu redkeje obravnavana ali pa je obravnavana zgolj posredno. Pri vzpostavljanju lastne strokovne identitete in refleksije o njej v času študija socialnega dela se pomembna kaže celotna izkušnja prakse, predvsem v višjih letnikih, saj takrat strnjena oblika izvedbe in intenzivnejša izkušnja praktičnega udejstvovanja pripomoreta k razvidnosti določene kolektivne identitete socialnih delavk in hkrati kontekstualno določene in z osebnimi značilnostmi prepletene strokovne identitete vsake posameznice.

Novejša raziskava o kompetencah, pridobljenih na dodiplomskem študiju socialnega dela na Fakulteti za socialno delo, je pokazala, da so študentke najbolj zadovoljne prav s pridobljenim praktičnim znanjem na učnih bazah (Mesec in Jurček, 2020). To še povečuje pomen dobre prakse in predvsem neposrednega in intenzivnega sodelovanja z mentorico na učni bazi. Ta vzajemnost se kaže v raziskavi avtorjev Rape Žiberna in Žiberna (2017), ki sta ugotovila, da so mentorice zelo visoko ocenile pomen motiviranosti in samoiniciativnosti študentk ter lastno motiviranost, naši rezultati pa prikazujejo, da je odnos študentke in mentorice odločilen pri prepoznavanju, razvoju in krepitvi dobre strokovne identitete.

Definicija strokovne identitete, kot jo podajajo študentke, se najbolj kaže v opisih ravnanj, vedenj in vrednot, hkrati pa študentke prepoznavajo številne vidike in dejavnike, ki vplivajo na status, razvoj in dožemanje stroke socialnega dela pri vsaki posameznici, pa tudi v strokovni in širši javnosti. Da so predstave o socialnem delu v Sloveniji precej zamegljene in le redko pozitivne, je ugotovila že Rapoša Tajnšek (1996). Opisala je, kaj vse pripomore k nastajanju in ohranjanju negativnih stereotipov o socialnem delu v javnosti in s tem slabe strokovne identitete. Tudi Gorjup (2017) meni, da socialne delavke brez ustrezne strokovne samozavesti in identitete ne bodo mogle doseči sprememb, ki si jih želijo, stroka se ne bo mogla razvijati naprej, rešitev pa prepozna v povezovanju in pridobivanju podpore osrednjih strokovnih institucij socialnega dela.

Po izvedeni raziskavi ugotavljamo, da študentke konceptu strokovne identitete pripisujejo velik pomen in da je koncept možno uporabiti za individualen strokovni razvoj študentk v času izobraževanja za socialno delo. Iz raziskave izhaja, da so ključni predlogi: kontinuirano pridobivanje teoretskega znanja o strokovni identiteti v okviru študijskega procesa na Fakulteti za socialno delo, ozaveščanje lastne strokovne identitete in urjenje samozavestnega zastopanja stroke socialnega dela. To bi med drugim lahko dosegli s spodbujanjem študijskih aktivnosti v kontekstih medpoklicnega sodelovanja, ki omogoča krepitev zavedanja lastnih znanj, kompetenc in sposobnosti ter s tem lastne strokovne identitete. So pa potrebne nadaljnje, bolj poglobljene raziskave strokovne identitete socialnega dela in socialnih delavk v praksi kot tudi v času izobraževanja študentk in študentov.

Viri

- Abbot, A. (1995). Boundaries of social work or social work of boundaries?. *Social Service Review*, 69(4), 545–562.
- Adams, K., Hean, S., Sturgis, P., & Macleod Clark, J. M. (2006). Investigating the factors influencing professional identity of first-year health and social care students. *Learning in Health and Social Care*, 5(2), 55–68.
- Araújo Silva, T., de Freitas, G. F., Takashi, M. H., & de Araújo Albuquerque, T. (2019). Professional identity of nurses: a literature review. *Enfermería Global*, 18(2), 563–600.
- Bardmann, T. M. (1996). Social work: ‚profession without qualities‘ attempt to link social work and cybernetics. *Systems research*, 13(3), 205–214.
- Beddoe, L. (2011). Health social work: professional identity and knowledge. *Qualitative Social Work*, 12(1), 24–40.
- Beddoe, L., Staniforth, B. L., & Fouché, C. B. (2019). »Proud of what I do but often... I would be happier to say I drive trucks«: ambiguity in social workers' self-perception. *Qualitative Social Work*, 18(3), 530–546.
- Bentley, S. V., Peters, K., Haslam, S. A., & Greenaway, K. H. (2019). Construction at work: multiple identities scaffold professional identity development in academia. *Frontiers in Psychology*, 10(628), 1–13.
- Best, S., & Williams, S. (2019). Professional identity in interprofessional teams: findings from a scoping review. *Journal of Interprofessional Care*, 33(2), 170–181.
- Bogo, M., Raphael, D., & Roberts, R. (1993). Interests, activities and self-identification among social work students: toward a definition of social work identity. *Journal of Social Work Education*, 29(3), 279–292.
- Campanini, A., Frost, L., & Hojer, S. (2012). Educating the new practitioner: the building of professional identities in European social work. *Revista de Asistenja Sociala*, 11(1), 33–47.
- Čotar Kondrad, S., & Rutar, S. (2015). Refleksija: pot do profesionalne identitete in pomemben vir spoznanj o samozaznavi študentov predšolske vzgoje in njihovih mentorjev v javnih vrtcih. V D. Hozjan (ur.), *Aktivnosti učencev v učnem procesu* (str. 75–87). Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta.
- Daly, M., & Kettle, M. (2017). Making professional identity: narrative work and fateful moments. V S. A. Webb (ur.), *Professional identity and social work* (str. 211–225). London: Routledge.
- Dent, M. (2017). Perspectives on professional identity: the changing world of a social worker. V S. A. Webb (ur.), *Professional identity and social work* (str. 21–75). London, New York: Routledge.
- Emprechtinger, J., & Voll, P. (2017). Inter-professional collaboration: strengthening or weakening social work identity?. V S. A. Webb (ur.), *Professional identity and social work*, (137–150). London, New York: Routledge.
- Etični kodeks za raziskovalce Univerze v Ljubljani (2014). Pridobljeno dne 21. 6. 2022 s https://www.uni-lj.si/mma/eticni_kodeks_za_raziskovalce_ul/20141211104120/
- Flaker, V. (2010). Prostor in socialno delo. *Teorija in praksa*, 49(1), 53–70.
- Fromm, E. (1994). Appendix: character and the social process. V E. Fromm (ur.), *Escape from freedom* (275–296). New York: Henry Holt and Company.
- Gilbert, N. (1977). The search for professional identity. *Social Work*, 22(5), 401–406.
- Gorjup, K. (2017). Javna podoba socialnega dela: osebni občutki socialne delavke. *Socialno delo*, 56(2), 145–152.
- Higgins, M. (2016). Villains, fools, or unsung heroes? A study of the contradictory narratives of social work identities in contemporary England. *Czech and Slovak Social Work*, 16(4), 57–65.
- Holter, J. (2018). *Development of professional identity in social work education* (doktorsko delo). Sophia: St. Catherine University.
- Hozjan, D. (2006). *Poklicna identiteta pod lupo strukturalnega funkcionalizma*. Ljubljana: Državni izpitni center.

- Ibarra, H., & Barbulescu, R. (2010). Identity as narrative: prevalence, effectiveness, and consequences of narrative identity work in macro work role transitions. *Academy of Management Review*, 35(1), 135–154.
- Javrh, P. (2014). Stabilna poklicna identiteta svetovalnih delavcev v času sprememb. *Šolsko svetovalno delo*, 18(3–4), 9–14.
- Juren, E. (2021). *Razumevanje strokovne identitete pri študentkah in študentih socialnega dela* (diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Lobe, B., Morgan, D., & Hoffman, K. A. (2020). Qualitative data collection in an era of social distancing. *International Journal of Qualitative Methods*, 19(1), 1–8.
- Loseke, D., & Cahill, S. (1986). Actors in search of a character: student social workers' quest for professional identity. *Symbolic Interaction*, 9(2), 245–258.
- Mao, A., Lu, S., Lin, Y., & He, M. (2021). A scoping review on the influencing factors and development process of professional identity among nursing students and nurses. *Journal of Professional Nursing*, 37(2), 391–398.
- Mesec, B., & Jurček, A. (2020). Zgodovina in razvoj kompetenc v izobraževanju za socialno delo v Sloveniji. *Socialno delo*, 59(4), 255–273.
- Mesec, B. (2008). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1: načrtovanje raziskave* (študijsko gradivo za interno uporabo). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Moorhead, B. (2019). Transition and adjustment to professional identity as a newly qualified social worker. *Australian Social Work*, 72(2), 206–218.
- Moorhead, B., Boetto, H., & Bell, K. (2014). India and US: student development of professional social work identity through a short-term study abroad program. *Social Work Education*, 33(2), 175–189.
- Nuttman-Shwartz, O. (2017). Rethinking professional identity in a globalized world. *Clinical Social Work Journal*, 45(1), 1–9.
- Obodaru, O. (2012). The self not taken: how alternative selves develop and how they influence our professional lives. *Academy of Management Review*, 37(1), 34–57.
- Poljak, S. (2003). Stabilna poklicna identiteta svetovalnih delavcev v času sprememb. *Socialna pedagogika*, 7(1), 71–82.
- Quartiroli, A., Wagstaff, C. R. D., Martin, D. R. F., & Tod, D. (2021). A systematic review of professional identity in sport psychology. *International Review of Sport and Exercise Psychology*. DOI: 10.1080/1750984X.2021.1998577
- Rape Žiberna, T. (2019). *Konceptualizacija timskega dela v socialnem delu v Sloveniji* (doktorsko delo). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Rape Žiberna, T. & Žiberna, A. (2017). Kaj je pomembno za dobro študijsko prakso v socialnem delu: pogled mentorice iz učnih baz. *Socialno delo*, 56(3), 157–178.
- Rapoša Tajnšek, P. (1996). Profesionalna identiteta socialnih delavk in delavcev in ugled socialnega dela v javnosti. *Socialno delo*, 35(5), 445–450.
- Sha, W., Wong, Y., Lou, V. W. Q., Pearson, V., & Gu, D. (2012). Career preferences of social work students in Beijing and Shanghai. *Social Work Education*, 31(1), 4–21.
- Shlomo, S. B., Levy, D., & Itzhaky, H. (2012). Development of professional identity among social work students: contributing factors. *The Clinical Supervisor*, 31(2), 240–255.
- Sobočan, A. M. (2013). *Etika v socialnem delu* (doktorsko delo). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Sobočan, A. M. (2019). Poklicna identiteta in etika v socialnem delu v objavah v reviji *Socialno delo*. *Socialno delo*, 58(3–4), 181–192.
- Škerbinek, A. L. (2000). Poklicna identiteta slovenskih medicinskih sester. *Obzorje zdravstvene nege*, 34, 11–15.
- Tong, R., Brewer, M., Flavell, H., & Roberts, L. D. (2020). Professional and interprofessional identities: a scoping review. *Journal of Interprofessional Care*. DOI: 10.1080/13561820.2020.1713063
- Tseng, M. T. (2011). Ethos of the day: challenges and opportunities in twenty-first century social work education. *Social Work Education*, 30(4), 367–380.

- Urbančič, K. (1997). Oblikovanje poklicne identitete študentov zdravstvene nege in pomen praktičnega pouka v vzgojnoizobraževalnem procesu. *Obzornik zdravstvene nege*, 31, 35–44.
- Walder, K., Bisset, M., Molineux, M., & Whiteford, G. (2021). Understanding professional identity in occupational therapy: a scoping review. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, 29(3), 175–197.
- Webb, S. A. (2017a). Matters of professional identity and social work. V S. A. Webb (ur.), *Professional identity and social work* (str. 1–19). New York: Routledge.
- Webb, S. A. (2017b). Professional identity as a matter of concern. V S. A. Webb (ur.), *Professional identity and social work* (str. 226–239). London, New York: Routledge.
- Weiss, I., Gal, J., & Cnaan, R. (2004). Social work education as professional socialization: a study of the impact of social work education upon students' professional preference. *Journal of Social Service Research*, 31(1), 13–31.
- Wheeler, J. M. (2017). *How do social work students develop their professional identity?* (doktorsko delo). Plymouth: University of Plymouth.
- Wiles, F. (2017). Developing social work students' professional identity: the role of England's professional capabilities framework. *European Journal of Social Work*, 20(3), 349–360.
- Zufferey, C. (2011). 'Jack of all trades, master of none?' Social work identity and homelessness in Australian cities. *Journal of Social Work*, 12(5), 510–527.

